

Joan Fuster i «Els menorquins» d'Andreu Murillo (2)

DEL PROVINCIANISME I ELS PAÏSOS CATALANS EN LES OBRES DE FUSTER I MURILLO

Nel Martí
Escriptor

● PAÏSOS CATALANS

Una de les aportacions que fa Joan Fuster durant els anys 50 és la revalorització del terme «Països Catalans» per a referir-se a la realitat socio-cultural que té la llengua i la cultura catalana com elements compartits. Efectivament, Fuster, conscient que el terme «Catalunya Gran» dels autors renaixentistes difícilment podia acontentar els habitants dels territoris de llengua i cultura catalanes fora dels estrictes límits administratius del Principat, opta pels «Països Catalans». Un terme que, tot i no tractar-se d'una denominació nova, li permeté reconfigurar l'espai de la catalanitat sota paràmetres d'unitat -cultural- i pluralitat -política-.

Per la seva banda, a Andreu Murillo, que ja l'any 1964 utilitzà el terme Països Catalans a la Revista de Menorca, li agradava dir -referint-se a Menorca- que «som part d'un poble que no s'acaba allà on arriba la costa de l'illa» per explicar la vinculació plena de Menorca en la seva comunitat de llengua i història dels Països Catalans. En una de les galerades de la seva obra «La complexa gestació del nacionalisme a l'illa de Menorca», l'historiador menorquí insisteix en deixar clar que en cap cas s'ha de deduir que «la nació dels menorquins siguin els 700 quilòmetres quadrats de l'illa, ni que hi hagi una essència espiritual menorquina que s'ha anat conservant i creixent al llarg de la història», per emfatitzar la incursió natural de Menorca dins la nació cultural irrenunciable dels Països Catalans. Aquests eren per a Murillo el marc sociocultural i sociopolític necessari per al recobriment de la catalanitat i l'autogovern, que haurien de permetre construir una nova identitat menorquina del «ser» i del «voler ser».

La Corona d'Aragó -des del punt de vista històric-, els territo-

Joan Fuster amb Josep Pla a l'Estany Rodó de Cullera (1964).
Font: Arxiu personal de Joan Fuster.

ris de parla catalana -des del punt de vista lingüístic i cultural- o la corona catalanoaragonesa i els Països Catalans -des del punt de vista sociopolític- seran realitats bàsiques i estructuradores dels relats històric, cultural i polític -moltes vegades indestriables- tant de Joan Fuster com d'Andreu Murillo.

Hi ha dos textos d'Andreu Murillo dedicats específicament als Països Catalans. Un d'ells és «Països Catalans: o ara o mai» (inèdit), i l'altre «Menorca dins els Països Catalans: Aproximació etnopsiquiàtrica» (Revista Lluç, n.º 688, 1979). Encara que es desconeix la data exacta que Murillo escriu «Països Catalans: o ara o mai», el seu títol coincideix amb el nom -«Ara o mai»- d'una obra de Joan Fuster publicada l'any 1981 i amb l'històric crit «O ara, o mai!» en defensa de la unitat lingüística pronunciat pel mateix Fuster l'any 1982 durant l'«aplec» del 50 aniversari de les «Normes del 32 de Castelló». Per tant, possiblement, l'escrit de Murillo és de l'any 1982 o 1983.

En l'esmentat text, en format d'article, Murillo fa una repàs de la història del terme Països Catalans i de la intencionalitat dels diversos autors que l'usen. La posició de Murillo és en aquest sentit molt clara. Des d'un posicionament polític i ideològic, els Països Catalans és el nom d'«un projecte unitari, en el sentit confederal, evidentment» per a con-

Murillo fa una repàs de la història del terme Països Catalans i de la intencionalitat dels diversos autors que l'usen

Andreu Murillo articularà sobre el provincialisme tot un argumentari a partir de l'aportació de Joan Fuster

figurar «una nova societat política», fonamentada en la inqüestionable realitat comuna d'història, cultura i llengua. Aquest projecte, dirà Murillo, s'ha de basar en «un nou tipus d'hegemonia, exercida per les classes populars sotmeses per l'actual sistema econòmic».

Cal tenir en compte que el debat sobre els Països Catalans no era, ni és, un debat sobre el nom sinó sobre el projecte de com articular els territoris -llavors províncies- de parla catalana dins l'estructura político-administrativa de l'Estat espanyol que s'estava configurant.

Pòster dels Països Catalans amb les signatures recollides a favor de l'oficialitat del català (1977).

● PROVINCIANISME

Un altre dels temes fonamentals que tracten les obres del recobriment, i en concret de «Nosaltres, els valencians» i «Els menorquins», és el provincialisme, sobre el qual Andreu Murillo articularà tot un argumentari a partir de l'aportació de Joan Fuster.

L'escriptor de Sueca, a «Nosaltres els valencians», analitza la provincialització valenciana a partir del segle XVII i conclou que el provincialisme va suposar i suposa una limitació dels interessos col·lectius a l'àmbit provincial o local. Deia «La provincialització dels valencians no sols ha produït el provincialisme: ha creat així mateix uns provincialismes de perill no menys amenaçador».

Per a Murillo la reflexió que fa Fuster del seus coetanis valencians «mutatis mutandi» és directament aplicable a nosaltres els menorquins («Aproximació als canvis socio-econòmics i alguns altres esdeveniments del segle XX a Menorca». J. Vives Llull (Maó, 1901-1982), Caixa d'Estalvis Sa Nostra, 1993, pàgina 163-176).

En el mateix sentit de Fuster s'expressarà Andreu Murillo en la conferència «Llengua i cultura

davant el fenomen del provincialisme» (Inèdita), pronunciada a Alaior dia 25 de setembre de 1966, a la Sala d'actes de les Cases Consistorials, on parlà del provincialisme menorquí i de les seves causes. Allà dirà «Donam per fet que el provincialisme o la mentalitat sucursal, com l'ha definit en Joan Fuster, és un tret anterior a la provincialització d'Espanya, o sia anterior a la divisió arbitrària de l'Estat espanyol en províncies artificials i artificioses. El provincialisme respon a la fórmula francesa ja implantada pels Borbons i reimplantada pels jacobins quan es produí la Revolució francesa: un poder central dominant els compartiments en els quals s'ha dividit la perifèria i aplicació de la fórmula màgica: «Une seule nation, une seule langue». Espanya, sempre a rossec de les solucions polítiques franceses mai no ha arribat a deixar del tot aquest sistema ben alià a les característiques del complex poble espanyol». I conclourà: «La tònica general de les manifestacions polítiques i culturals eren també manifestament provincianes a la Menorca dels inicis del segle XX».